

AKSIOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA MEDIA MAKONDA QADRIYATLAR TRANSFORMATSIYASINING PEDAGOGIK TAHLILI

ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ТРАНСФОРМАЦИИ ЦЕННО- СТЕЙ В МЕДИАПРОСТРАНСТВЕ НА ОСНОВЕ АКСИОЛОГИ- ЧЕСКОГО ПОДХОДА

PEDAGOGICAL ANALYSIS OF VALUE TRANSFORMATION IN THE MEDIA SPACE BASED ON THE AXIOLOGICAL APPROACH

MIRABDULLAYEV IZZATILLO ISROILJON O'G'LI,
University of economics and pedagogy NOTM Matematika va raqamli
texnologiyalar kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada media makonda qadriyatlar transformatsiyasining pedagogik jihatlari aksiologik yondashuv asosida tahlil qilingan. Raqamli media muhitining yoshlar dunyoqarashi va qadriy orientatsiyalariga ta'siri yoritilib, media savodxonlik hamda aksiologik kompetentlikning o'zaro bog'liqligi asoslangan. Shuningdek, media ta'lim vositasida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni rivojlantirish hamda ularning barqarorligini ta'minlashning pedagogik imkoniyatlari ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: aksiologik yondashuv, media makon, qadriyatlar transformatsiyasi, media savodxonlik, aksiologik kompetentlik, media ta'lim, milliy qadriyatlar, tanqidiy fikrlash, refleksiv fikrlash.

Аннотация. В данной статье на основе аксиологического подхода анализируются педагогические аспекты трансформации ценностей в медиапространстве. Освещается влияние цифровой медиасреды на мировоззрение и ценностные ориентации молодежи, обосновывается взаимосвязь медиаграмотности и аксиологической компетентности. Также показаны педагогические возможности развития национальных и общечеловеческих ценностей, обеспечения их устойчивости посредством медиаобразования.

Ключевые слова: аксиологический подход, медиапространство, трансформация ценностей, медиаграмотность, аксиологическая компетентность, медиаобразование, национальные ценности, критическое мышление, рефлексивное мышление.

Abstract. This article analyzes the pedagogical aspects of value transformation in the media space based on the axiological approach. The impact of the digital media environment on the worldview and value orientations of youth is highlighted, and the interconnection between media literacy and axiological competence is substantiated. Furthermore, the pedagogical potential of developing national and universal values, as well as ensuring their sustainability through media education, is demonstrated.

Keywords: axiological approach, media space, transformation of values, media literacy, axiological competence, media education, national values, critical thinking, reflexive thinking.

Zamonaviy axborotlashgan jamiyat sharoitida media makon inson hayotining ajralmas qismiga aylanib, uning dunyoqarashi, ijtimoiy munosabatlari, axloqiy qarashlari va qadriyatlar tizimining shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi muhim ijtimoiy institut sifatida namoyon bo'lmoqda. Raqamli texnologiyalar, internet tarmoqlari, ijtimoiy media platformalari hamda sun'iy intellektga asoslangan kommunikatsiya vositalarining jadal rivojlanishi natijasida axborot almashinuvi tezligi va ko'lami misli ko'rilmagan darajada kengaydi. Mazkur jarayon insonning ijtimoiylashuvi, ma'naviy rivojlanishi va qadriyatlarga munosabatini yangicha shakllantirish bilan bir qatorda, an'anaviy qadriyatlar tizimining transformatsiyalanishiga ham sabab bo'lmoqda. Shu nuqtayi nazardan media makonda qadriyatlar transformatsiyasi jarayonlarini pedagogik va aksiologik jihatdan tadqiq etish zamonaviy ta'lim oldida turgan dolzarb ilmiy muammolardan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda media makon nafaqat axborotni uzatish vositasi, balki muayyan g'oyalar, me'yorlar, ideallar va qadriyatlarni shakllantiruvchi hamda ommalashtiruvchi mexanizm sifatida faoliyat yuritmoqda. Ayniqsa, yoshlarning media resurslardan foydalanish faolligining ortib borishi ularning shaxsiy, ijtimoiy va madaniy qadriyatlariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Global axborot oqimlari ta'sirida milliy, madaniy va ma'naviy qadriyatlarning mazmuni qayta talqin qilinishi, ayrim hollarda esa qadriyatlar ierarxiyasining o'zgarishi kuzatilmoqda. Natijada shaxsning qadriyatlarga asoslangan hayotiy pozitsiyasini shakllantirish, media ta'sirlarni tanqidiy tahlil qilish va axborotni aksiologik mezonlar asosida baholash zarurati kuchaymoqda.

Raqamli media muhiti shaxs va

jamiyat qadriyatlariga ko'p qirrali ta'sir ko'rsatadi. Bir tomondan, media vositalari orqali umuminsoniy qadriyatlar, fuqarolik mas'uliyati, tolerantlik, hamkorlik va innovatsion fikrlash kabi ijobiy sifatlarni rivojlantirish imkoniyati kengaymoqda. Ikkinchi tomondan esa, nazoratsiz axborot oqimlari, manipulyativ kontentlar, virtual stereotiplar va ommaviy madaniyat ta'siri natijasida ayrim ma'naviy-axloqiy qadriyatlarning zaiflashishi holatlari ham kuzatilmoqda. Bunday sharoitda media makondagi qadriyatlar transformatsiyasining mohiyatini aniqlash, uning pedagogik qonuniyatlari va mexanizmlarini ochib berish, shuningdek, ta'lim jarayonida aksiologik yondashuv asosida media savodxonlikni rivojlantirish masalalari alohida ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Aksiologik yondashuv media makonda yuz berayotgan qadriyatlar o'zgarishini faqat ijtimoiy yoki texnologik hodisa sifatida emas, balki shaxsning ma'naviy kamoloti va qadriyatlar tizimi rivojlanishi bilan bog'liq pedagogik jarayon sifatida tahlil qilish imkonini beradi. Shu bois media muhitda shakllanayotgan yangi qadriyatlar, ularning yoshlar ongiga ta'siri hamda ta'lim jarayonida qadriyatlar barqarorligini ta'minlashning pedagogik mexanizmlarini aniqlash mazkur tadqiqotning ilmiy dolzarbligini belgilaydi.

Aksiologiya (yunoncha *axios* – qadriyat, qimmat va *logos* – ta'limot, fan) falsafaning qadriyatlar tabiati, ularning mohiyati, shakllanish qonuniyatlari hamda inson va jamiyat hayotidagi o'rnini o'rganuvchi muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda aksiologik yondashuv shaxsni ma'lum bilimlar majmuasini egallovchi subyekt sifatida emas, balki muayyan qadriyatlar tizimiga ega bo'lgan, o'z faoliyatini ma'naviy-me'yoriy mezonlar asosida tashkil etuvchi ijtimoiy faol

shaxs sifatida talqin qilishga xizmat qiladi. Shu jihatdan aksiologik yondashuv ta'lim jarayonining maqsadi, mazmuni, metodlari va natijalarini qadriyatlar tizimi bilan bog'liq holda tahlil qilish imkonini beradi. Pedagogik nuqtayi nazardan qaralganda, aksiologik yondashuv ta'lim oluvchilarda insonparvarlik, vatanparvarlik, mas'uliyat, bag'rikenglik, ijtimoiy faollik va ma'naviy yetuklik kabi sifatlarni shakllantirishning nazariy-metodologik asosi sifatida namoyon bo'ladi.

Ilmiy adabiyotlarda qadriyatlar mazmuni va funksiyalariga ko'ra turli mezonlar asosida tasniflanadi. Xususan, qadriyatlar umuminsoniy, milliy, ijtimoiy, ma'naviy, madaniy, axloqiy, estetik, diniy va kasbiy qadriyatlarga ajratiladi. Shuningdek, ularni individual va ijtimoiy, moddiy va ma'naviy, an'anaviy va innovatsion qadriyatlar sifatida ham guruhlash mumkin. Qadriyatlar jamiyat va shaxs faoliyatida bir qator muhim funksiyalarni bajaradi. Ular yo'naltiruvchi funksiyasi orqali inson xulq-atvori va faoliyatining maqsadlarini belgilaydi, motivatsion funksiyasi orqali faoliyatga undaydi, tartibga soluvchi funksiyasi yordamida ijtimoiy munosabatlarni me'yorlashtiradi hamda integrativ funksiyasi orqali shaxsning jamiyat bilan uyg'unlashuvini ta'minlaydi. Shu sababli qadriyatlar shaxsning dunyoqarashi va hayotiy pozitsiyasini shakllantiruvchi muhim omil sifatida e'tirof etiladi.

Ta'lim jarayonida aksiologik yondashuvning ahamiyati shundan iboratki, u ta'limning nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyaviy va rivojlantiruvchi funksiyalarini ham kuchaytiradi. Bugungi globallashtirish va raqamlashtirish sharoitida ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri yoshlarni turli axborot oqimlarini tanqidiy baholashga, ma'naviy tahdidlarga nisbatan

barqaror pozitsiyani shakllantirishga va milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarga sodiq bo'lishga tayyorlashdan iboratdir. Aksiologik yondashuv aynan shu vazifalarni amalga oshirishning samarali pedagogik mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarning bilimlarni qadriy jihatdan anglashiga, ijtimoiy mas'uliyatni his etishiga hamda o'z faoliyatini axloqiy mezonlar asosida tashkil etishiga xizmat qiladi.

Shaxs rivojlanishida qadriyatlar alohida o'rin tutadi, chunki ular insonning ehtiyojlari, qiziqishlari, motivlari va hayotiy maqsadlarini belgilovchi ichki reguliyator vazifasini bajaradi. Shaxsning ma'naviy-axloqiy kamoloti uning qadriy orientatsiyalari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, aynan qadriyatlar insonning o'zini anglashi, o'z faoliyatini baholashi va jamiyatdagi o'rnini belgilashiga imkon yaratadi. Pedagogik jarayonda shakllangan barqaror qadriy yo'nalishlar talabani mustaqil fikrlashi, fuqarolik pozitsiyasi, kasbiy mas'uliyati va ijtimoiy faolligining rivojlanishiga xizmat qiladi. Shu sababli zamonaviy ta'lim konsepsiyalarida shaxsni har tomonlama rivojlantirishning muhim sharti sifatida qadriyatlar tizimini shakllantirish va mustahkamlash masalasi alohida e'tibor markazida turadi. Ayni paytda media makonda yuz berayotgan qadriyatlar transformatsiyasi jarayonlarini tahlil qilish ham aksiologik yondashuvning metodologik imkoniyatlari asosida amalga oshirilishi zarur, chunki bu yondashuv shaxsning media ta'sirlari ostida shakllanayotgan qadriy orientatsiyalarini chuqur anglash va pedagogik jihatdan boshqarish imkonini beradi.

XXI asrda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida media makon inson faoliyatining muhim ijtimoiy-madaniy muhitiga aylandi.

Media makon deganda axborotni yaratish, uzatish, saqlash va iste'mol qilish jarayonlari amalga oshiriladigan kommunikativ tizimlar majmui tushuniladi. Mazkur tushuncha an'anaviy ommaviy axborot vositalari bilan bir qatorda internet tarmoqlari, ijtimoiy media platformalari, raqamli kommunikatsiya kanallari, mobil ilovalar va virtual hamjamiyatlarni ham qamrab oladi. Media makonning tarkibiy elementlari sifatida axborot resurslari, texnologik platformalar, kommunikativ subyektlar, media kontent va auditoriya faoliyati ajratiladi. Ushbu elementlarning o'zaro integratsiyasi natijasida zamonaviy insonning ijtimoiy tajribasi, dunyoqarashi va qadriyatlar tizimi shakllanadi. Shu sababli media makon nafaqat axborot almashinuvi maydoni, balki ma'naviy va madaniy transformatsiyalar sodir bo'ladigan ijtimoiy institut sifatida ham namoyon bo'lmoqda.

Globallashuv jarayonlarining kuchayishi bilan media makon transmilliy xarakter kasb etib, turli madaniyatlar, qadriyatlar va ijtimoiy tajribalarning o'zaro ta'sirini jadallashtirdi. Global media oqimlari orqali dunyoning turli hududlarida yaratilgan madaniy mahsulotlar keng auditoriyaga tezkor yetib borib, madaniy almashinuv va qadriyatlar diffuziyasini kuchaytirmoqda. Bunday sharoitda madaniy transformatsiya jarayonlari ikki yo'nalishda namoyon bo'ladi: bir tomondan, umuminsoniy qadriyatlarning keng tarqalishi va madaniyatlararo muloqotning rivojlanishi kuzatilsa, ikkinchi tomondan, ayrim milliy va mahalliy qadriyatlarning global madaniyat ta'sirida qayta talqin qilinishi yoki zaiflashishi ehtimoli ortadi. Natijada media makon madaniy identifikatsiya, ijtimoiy me'yorlar va qadriy orientatsiyalarning shakllanishida muhim omilga aylanmoqda.

Ijtimoiy tarmoqlar, raqamli platformalar va virtual kommunikatsiya vositalari

qadriyatlar transformatsiyasining eng faol mexanizmlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Facebook, Instagram, Telegram, YouTube, TikTok va boshqa platformalar foydalanuvchilarga axborotni nafaqat qabul qilish, balki yaratish va tarqatish imkoniyatini ham bermoqda. Ushbu interaktivlik darajasining ortishi natijasida qadriyatlar shakllanishi markazlashgan kommunikatsiya modelidan tarmoqlashgan kommunikatsiya modeliga o'tmoqda. Virtual muloqot muhiti insonlarning xulq-atvori, hayot tarzi, iste'mol madaniyati, estetik qarashlari va ijtimoiy munosabatlariga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, yoshlar orasida raqamli platformalar orqali ommalashayotgan trendlar, bloggerlik madaniyati va virtual hamjamiyatlar yangi qadriy orientatsiyalarning shakllanishiga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, media algoritmlarining foydalanuvchi qiziqishlariga mos kontentni tavsiya etish mexanizmlari ayrim qadriyatlarning ommalashishiga, boshqalarining esa cheklanishiga sabab bo'lishi mumkin.

Media muhitida milliy va umuminsoniy qadriyatlarning transformatsiyasi murakkab va ko'p omilli jarayon hisoblanadi. Zamonaviy media vositalari orqali inson huquqlari, erkinlik, bag'rikenglik, tenglik, ekologik mas'uliyat va global hamkorlik kabi umuminsoniy qadriyatlar keng targ'ib qilinmoqda. Shu bilan birga, milliy til, madaniyat, tarixiy xotira va ma'naviy meros bilan bog'liq qadriyatlar ham media vositalari orqali saqlanishi va rivojlantirilishi mumkin. Biroq global axborot oqimlarining intensivligi ayrim hollarda milliy qadriyatlarning mazmuniy o'zgarishiga, ularning yangi madaniy kontekstlarda qayta talqin qilinishiga olib kelmoqda. Natijada zamonaviy media makonda qadriyatlar transformatsiyasi jarayoni bir vaqtning o'zida integratsiya, moslashuv, modernizatsiya va identifikatsiya

jarayonlarini o'zida mujassamlashtiradi. Shu sababli media muhitda shakllanayotgan qadriyatlar tizimini pedagogik va aksiologik jihatdan muntazam tahlil qilish, yoshlarning media savodxonligini rivojlantirish hamda milliy va umuminsoniy qadriyatlar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash dolzarb ilmiy vazifalardan biri hisoblanadi.

Zamonaviy axborotlashgan jamiyat sharoitida media makon yosh avlodning dunyoqarashi, ijtimoiy pozitsiyasi va qadriy orientatsiyalarini shakllantiruvchi muhim pedagogik omillardan biriga aylanib bormoqda. Ayniqsa, talaba-yoshlarning kundalik hayotida raqamli kommunikatsiya vositalari va ijtimoiy tarmoqlarning ulushi ortib borayotgani media ta'sirining pedagogik jihatdan chuqur o'rganilishini talab etadi. Pedagogik nuqtayi nazardan media ta'sirning asosiy xususiyati shundan iboratki, u shaxsning bilish faoliyati, hissiy-irodaviy sohasi va ijtimoiy tajribasiga bir vaqtning o'zida ta'sir ko'rsatadi. Media vositalari orqali uzatilayotgan axborotlar talabalarning voqelikni idrok etish usullari, ijtimoiy hodisalarga munosabati va ma'naviy qadriyatlarini shakllantirishda muhim manba vazifasini bajaradi. Shu sababli media makon zamonaviy pedagogikada norasmiy ta'lim muhiti sifatida qaralib, uning shaxs rivojlanishiga ko'rsatadigan ta'sir mexanizmlarini aniqlash dolzarb ilmiy vazifa hisoblanadi.

Media kontent qadriyatlarning shakllanishi va transformatsiyalanishida muhim kommunikativ vosita sifatida namoyon bo'ladi. Pedagogik va aksiologik nuqtayi nazardan qaralganda, har qanday media mahsulot muayyan qadriyatlar, me'yorlar va xulq-atvor modellarini o'zida aks ettiradi. Kontentni muntazam iste'mol qilish jarayonida shaxs unda ifodalangan g'oyalarni qabul qiladi, tahlil qiladi yoki rad

etadi, natijada uning qadriy orientatsiyalarida muayyan o'zgarishlar yuz beradi. Ushbu jarayon identifikatsiya, taqlid qilish, interiorizatsiya va refleksiya mexanizmlari orqali amalga oshadi. Ayniqsa, vizual va audiovizual media vositalarining hissiy ta'sir kuchi yuqori bo'lgani sababli ular yoshlarning qadriyatlar tizimiga tezroq singib boradi. Natijada media kontent nafaqat axborot uzatuvchi vosita, balki yangi qadriyatlarni shakllantiruvchi va mavjud qadriyatlarni transformatsiyalovchi pedagogik omil sifatida namoyon bo'ladi.

Media makonda qadriyatlar transformatsiyasini samarali boshqarish media savodxonlik va aksiologik kompetentlikning rivojlanganlik darajasiga bevosita bog'liqdir. Media savodxonlik shaxsning axborotni izlash, tahlil qilish, baholash va undan oqilona foydalanish qobiliyatini ifodalasa, aksiologik kompetentlik axborot mazmunini qadriy mezonlar asosida baholash, ma'naviy-axloqiy pozitsiyani shakllantirish hamda ijtimoiy mas'uliyatni namoyon etish imkoniyatini belgilaydi. Ushbu ikki kompetensiya o'zaro integrallashgan holda faoliyat yuritadi. Chunki media savodxonliksiz axborotning ishonchliligi va maqsadini aniqlash qiyin bo'lsa, aksiologik kompetentliksiz axborotning ma'naviy va ijtimoiy ahamiyatini baholash imkoniyati cheklanadi. Shu bois zamonaviy ta'lim tizimida media savodxonlikni rivojlantirish jarayoni aksiologik tarbiya bilan uyg'unlashtirilishi zarur. Bunday integrativ yondashuv talabalarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirish, manipulyativ axborotlarga nisbatan barqaror immunitet hosil qilish va qadriy tanlovlarni ongli ravishda amalga oshirishga xizmat qiladi.

Media muhitida yuz berayotgan qadriyatlar transformatsiyasi ta'lim-tarbiya jarayonining mazmuni, shakllari va metodlariga ham

sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Bir tomondan, media texnologiyalar ta'limning ochiqligi, interaktivligi va individuallashtirilishini ta'minlab, talabalarning ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Ikkinchi tomondan esa, virtual muhitda keng tarqalayotgan iste'molchilik madaniyati, ommaviy madaniyat stereotiplari, manipulyativ kommunikatsiya va axborotning haddan tashqari ko'pligi yoshlarning qadriy orientatsiyalariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Natijada ta'lim muassasalari oldida media muhitda shakllanayotgan qadriyatlarni pedagogik jihatdan monitoring qilish, ularni ilmiy asosda tahlil etish hamda talabalarda barqaror milliy va umuminsoniy qadriyatlarni rivojlantirish vazifasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtayi nazardan, media makonda qadriyatlar transformatsiyasining pedagogik tahlili ta'lim tizimining ma'naviy-ma'rifiy samaradorligini oshirish va yoshlarni axborotlashgan jamiyat sharoitida faol fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lgan shaxs sifatida tarbiyalashning muhim nazariy-metodologik asoslaridan biri hisoblanadi.

Zamonaviy ta'lim tizimida media vositalari nafaqat axborot uzatish vositasi, balki shaxsning ma'naviy-axloqiy rivojlanishini ta'minlovchi muhim pedagogik resurs sifatida qaralmoqda. Aksiologik yondashuv nuqtayi nazaridan media vositalaridan foydalanishning asosiy maqsadi ta'lim oluvchilarda qadriy munosabatlarni shakllantirish, ma'naviy tafakkurni rivojlantirish va axborotlarni baholashning qadriy mezonlarini hosil qilishdan iboratdir. Ta'lim jarayoniga integratsiyalashgan elektron ta'lim resurslari, ijtimoiy media platformalari, videomateriallar, podkastlar va interaktiv media mahsulotlari talabalarning ma'naviy tajribasini boyitish, ularda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan

dunyoqarashni shakllantirish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, media vositalarining aksiologik salohiyatidan samarali foydalanish ta'lim mazmunini qadriy yo'nalganlik asosida tashkil etishni, media kontentlarni pedagogik ekspertizadan o'tkazishni hamda o'quv jarayoniga maqsadli ravishda integratsiya qilishni talab etadi.

Media makon sharoitida talabalarda tanqidiy va refleksiv fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish aksiologik ta'limning muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Axborot oqimlarining keskin ortishi, turli manipulyativ kommunikatsiyalar va qarama-qarshi g'oyalarning mavjudligi talabalardan axborotni tanqidiy tahlil qilish, uning mazmuni va maqsadini aniqlash hamda mustaqil xulosa chiqarish qobiliyatini talab etadi. Refleksiv fikrlash esa shaxsning o'z qarashlari, qadriyatlari va faoliyatini tahlil qilish, baholash hamda takomillashtirish imkoniyatini yaratadi. Pedagogik jihatdan qaralganda, media matnlarni tahlil qilish, media keyslar bilan ishlash, munozaralar tashkil etish, refleksiv esse va media loyihalar yaratish kabi metodlar talabalarning tanqidiy va refleksiv fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Natijada ular media makonda uchraydigan turli axborotlarni ongli ravishda qabul qilish va qadriy jihatdan baholash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Milliy-ma'naviy qadriyatlarni media ta'lim orqali mustahkamlash zamonaviy pedagogikaning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Globallashtirish va raqamlashtirish sharoitida milliy o'zlikni anglash, tarixiy xotirani saqlash va madaniy merosni avlodlarga yetkazishda media vositalarining imkoniyatlari tobora ortib bormoqda. Raqamli platformalarda milliy tarix, adabiyot, san'at, urf-odatlar va ma'naviy merosga oid sifatli media kontentlarni yaratish hamda ulardan ta'lim jarayonida foydalanish

talabalarning milliy identifikatsiyasini mustahkamlashga xizmat qiladi. Aksiologik yondashuv asosida tashkil etilgan media ta'lim talabalarda milliy qadriyatlarga nisbatan ongli munosabatni shakllantiradi, ularning madaniy merosga daxldorlik hissini kuchaytiradi hamda umuminsoniy qadriyatlar bilan uyg'unlashgan fuqarolik pozitsiyasini rivojlantiradi. Shu jihatdan media ta'lim milliy va global qadriyatlar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlovchi samarali pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Media makonda qadriyatlar barqarorligini ta'minlashning pedagogik mexanizmlari tizimli va uzviy yondashuv asosida amalga oshirilishi lozim. Bunday mexanizmlar qatoriga aksiologik yo'naltirilgan media ta'lim dasturlarini ishlab chiqish, media savodxonlik va aksiologik kompetentlikni integratsiyalash, qadriy yo'nalgan media kontentlar yaratish, pedagoglarning media-pedagogik tayyorgarligini takomillashtirish hamda oila, ta'lim muassasasi va jamiyat hamkorligini kuchaytirish kiradi. Shuningdek, ta'lim jarayonida refleksiv monitoring, media faoliyat natijalarini baholash va qadriy orientatsiyalar dinamikasini muntazam diagnostika qilish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur pedagogik mexanizmlarning samarali qo'llanilishi media makonda shakllanayotgan qadriyatlarni ilmiy asosda boshqarish, yoshlarni axborot tahdidlaridan himoya qilish va ularda barqaror ma'naviy pozitsiyani shakllantirish imkonini beradi. Shu bois aksiologik yondashuv media muhitida qadriyatlarni rivojlantirish va ularning barqarorligini ta'minlashning nazariy-metodologik hamda amaliy asoslaridan biri sifatida alohida ahamiyatga ega.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy media makon shaxs va jamiyat qadriyatlari tizimining shakllanishi hamda transformatsiyalanishida muhim omillardan

biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Raqamli kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida media vositalari nafaqat axborot uzatish funksiyasini bajaradi, balki ma'lum qadriyatlar, ijtimoiy me'yorlar va xulq-atvor modellarini shakllantiruvchi ta'sirchan ijtimoiy institut vazifasini ham o'tamoqda. Tadqiqot davomida aksiologik yondashuv media muhitida yuz berayotgan qadriyatlar transformatsiyasini pedagogik jihatdan tahlil qilishning samarali metodologik asosi ekanligi aniqlandi. Mazkur yondashuv orqali media kontentning yoshlar dunyoqarashi, qadriy orientatsiyalari va ma'naviy rivojlanishiga ko'rsatadigan ta'sirini tizimli ravishda baholash imkoniyati mavjudligi asoslandi.

Tahlillar natijasida media makonda qadriyatlar transformatsiyasi global va milliy madaniy jarayonlarning o'zaro ta'siri natijasida yuzaga keluvchi murakkab ijtimoiy-pedagogik hodisa ekanligi aniqlandi. Ijtimoiy tarmoqlar, raqamli platformalar va virtual kommunikatsiya vositalari yoshlarning qadriyatlar tizimiga sezilarli ta'sir ko'rsatib, ayrim hollarda yangi qadriy orientatsiyalarni shakllantirayotganligi, ayrim hollarda esa mavjud qadriyatlarning mazmuniy o'zgarishiga sabab bo'layotganligi kuzatildi. Shu bilan birga, media savodxonlik va aksiologik kompetentlikning integratsiyalashgan holda rivojlantirilishi yoshlarning media ta'sirlarini tanqidiy baholash, axborotni qadriy mezonlar asosida tahlil qilish va ongli qarorlar qabul qilish qobiliyatini kuchaytirishi ilmiy jihatdan asoslandi.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, pedagogik amaliyot uchun bir qator tavsiyalar ishlab chiqildi. Jumladan, oliy ta'lim va umumiy o'rta ta'lim tizimida media savodxonlikni aksiologik tarbiya bilan integratsiyalashgan holda tashkil etish,

o'quv dasturlariga qadriy yo'naltirilgan media-ta'lim komponentlarini kiritish, talabalarda tanqidiy va refleksiv fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan interaktiv metodlardan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, milliy-ma'naviy qadriyatlarni targ'ib qiluvchi sifatli media kontentlarni yaratish va ulardan ta'lim jarayonida foydalanish, pedagoglarning media-pedagogik kompetentligini takomillashtirish hamda oila, ta'lim muassasasi va media subyektlari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish zarur hisoblanadi.

Kelgusidagi tadqiqotlarda media makonda qadriyatlar transformatsiyasining yoshlarning kasbiy identifikatsiyasi, fuqarolik pozitsiyasi va ijtimoiy faolligiga

ta'sirini empirik jihatdan o'rganish maqsadga muvofiqdir. Bundan tashqari, sun'iy intellekt texnologiyalari, algoritmik tavsiyalar tizimi va generativ media vositalarining qadriyatlar shakllanishiga ta'sir mexanizmlarini aniqlash, aksiologik kompetentlikni baholash mezonlari hamda diagnostik indikatorlarini ishlab chiqish istiqbolli ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur tadqiqotlar natijalari media ta'limning nazariy asoslarini boyitish, ta'lim tizimida qadriyatlar barqarorligini ta'minlash va yoshlarni axborotlashgan jamiyat sharoitida ma'naviy barkamol shaxs sifatida tarbiyalashning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. Begimqulov U.Sh. Pedagogik ta'limni axborotlashtirish nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Fan, 2011. – 276 b.
2. Musurmonova O. Pedagogik qadriyatlar va tarbiya nazariyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. – 256 b.
3. Quronov M. Yoshlar ma'naviyati va milliy qadriyatlar. – Toshkent: Ma'naviyat, 2020. – 224 b.
4. To'xtaxodjayeva M.X. Pedagogika. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2018. – 400 b.
5. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Sano-standart, 2017. – 416 b.
6. Abduqodirov A.A. Ta'limni axborotlashtirish nazariyasi va metodologiyasi. – Toshkent: Fan, 2015. – 304 b.
7. Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H., Sayfurov D.M., To'rayev A.B. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Sano-standart, 2015. – 208 b.
8. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006. – 260 b.
9. Sharipov Sh.S. Pedagogik innovatika. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2012. – 172 b.
10. Hasanboyev J., To'raqulov X., Haydarov M. Pedagogika fanidan izohli lug'at. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2009. – 672 b.
11. Федоров А.В. Медиаобразование: история, теория и методика. – Ростов н/Д: ЦББР, 2008. – 708 с.
12. Федоров А.В. Медиаобразование и медиаграмотность. – Москва: Директ-Медиа, 2021. – 340 с.
13. Кириллова Н.Б. Медиакультура: теория, история, практика. – Москва: Академический проект, 2008. – 496 с.
14. Колесникова И.А. Педагогическая аксиология. – Санкт-Петербург: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2003. – 272 с.
15. Сластенин В.А., Исаев И.Ф., Мищенко А.И. Педагогика. – Москва: Академия, 2013. – 608 с.